

اساسی و اسباب

اردو

جایگاه اردو در ساختار نظام تعلیم و تربیت

تنظیم: ام‌لیلا صمدی

با اختصاص این شماره از مجله به موضوع گردشگری تربیتی، با اداره برنامه‌ریزی امور اردوها و فضاهای پرورشی وزارت آموزش و پرورش ارتباط برقرار کردیم. هدفمان این بود که با دکتر یگانه عزیزی، رئیس این اداره، گفت‌وگو کنیم تا ایشان از برنامه‌های وزارتخانه در حمایت از فعالیت‌های اردویی برایمان بگویند. موفق به انجام این کار نشدیم. اما دکتر عزیزی آیین‌نامه اردوهای دانش‌آموزی و دستورالعمل برگزاری آن‌ها و بخشی از اساسنامه اردوگاه‌های دانش‌آموزی را در اختیار ما قرار دادند که آن را در ادامه می‌آوریم:

تعریف اردو

مقصود از اردو در دستورالعمل برگزاری اردوهای دانش‌آموزی، سفر دانش‌آموزان با مقصدهای علمی، آموزشی، فرهنگی، تربیتی، ورزشی، عبادی، سیاسی، زیارتی و سیاحتی است که با مجوز مراجع مربوط برگزار می‌شود. تعریف مذکور بازدهها، همایش‌ها، مسابقات، جشنواره‌ها، المپیادها و مجامع دانش‌آموزی را نیز شامل می‌شود.

اهداف برگزاری اردو

۱. ایجاد زمینه مناسب برای شناسایی و رشد و شکوفایی استعدادها و تقویت روحیه نشاط و شادابی دانش‌آموزان؛
۲. زمینه‌سازی برای تحقق اهداف آموزشی و تربیتی در تمامی ساحت‌های تربیتی، با تأکید بر هویت‌یابی و تقویت وحدت و انسجام ملی؛
۳. افزایش آگاهی‌های عمومی دانش‌آموزان و کسب تجربه و مهارت‌های زندگی در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی، اقتصادی، جغرافیایی و تاریخی؛
۴. ایجاد زمینه تعامل و تبادل تجربه‌های دانش‌آموزان در حوزه‌های فرهنگی، هنری، ورزشی، علمی و دانش‌آموزی؛
۵. توسعه و تقویت فرهنگ گردشگری و ایران‌گردی و آشنایی با میراث ارزشمند فرهنگ اسلامی ایرانی؛

شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۵۳۴ به تاریخ ۱۳۸۲/۱۲/۰۵، ضمن تعریف اردو، اهداف و سیاست‌های اردوها، در ماده ۴ مصوبه، نسبت به تهیه و تدوین شیوه‌نامه اردو و ابلاغ آن توسط وزیر آموزش و پرورش به مدرسه‌ها تأکید کرده است. در سال ۱۳۸۳ شیوه‌نامه اجرایی اردو و بازدید دانش‌آموزی با امضای وزیر محترم وقت ابلاغ شد و در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۹۶، پس از بازنگری و اصلاح، دوباره ابلاغ گردید. به استناد مصوبه جلسه ۵۳۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی و راهکار ۸-۲ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اسناد بالادستی، وزارت آموزش و پرورش باید تلاش کند میزان مشارکت خود را با نهادهای دینی، فرهنگی و اجتماعی افزایش دهد و نیز بر مبنای هدف عملیاتی ۶ و راهکار ۶-۶ سند یادشده، در محیط‌های یادگیری تعامل ایجاد کند. بر این اساس و به‌منظور تحقق تربیت جامع و متوازن در ساحت‌های تربیتی و با نگاه عمیق به سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و نیز مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش (آیین‌نامه اردوهای دانش‌آموزی مصوب جلسه ۹۶۵ به تاریخ ۱۳۹۸/۴/۱۷)، دستورالعمل اردوهای دانش‌آموزی به شماره ۹۳۷۷۰ با توجه به اقتضات روز دانش‌آموزان و امکانات موجود، اعم از فضاهای مناسب و نیروی انسانی، تدوین و ابلاغ شد.

به‌منظور تحقق تربیت جامع و متوازن در ساحت‌های تربیتی، دستورالعمل اردوهای دانش‌آموزی تدوین و ابلاغ شد

۶. فراهم کردن بستر مسئولیت‌پذیری، جامعه‌پذیری، استقلال طلبی و تقویت هویت اعتقادی و ملی دانش‌آموزان.

اصول و ارزش‌های اردو

۱. تقویت و گسترش تربیت اسلامی و ارزش‌های اخلاقی؛
۲. تقویت مهارت‌های کار گروهی با مشارکت فعال دانش‌آموزان در برنامه‌های اردویی؛
۳. هماهنگی و هم‌سویی برنامه‌ها با نیازهای عاطفی، اجتماعی و جسمی شرکت‌کنندگان برای تأمین رضایت آنان؛
۴. رعایت اقتضانات جنسیتی و رشدی دانش‌آموزان در دوره‌های تحصیلی؛
۵. ایجاد جذابیت، تنوع‌بخشی و نشاط‌آوری در برنامه‌ها و فعالیت‌های اردویی؛
۶. تأمین امنیت فردی و گروهی دانش‌آموزان؛

متقاضی اردو: مدیران واحدهای تابعه وزارت آموزش و پرورش در تمامی سطوح و تشکلهای دانش‌آموزی عضو شورای هماهنگی تشکلهای دانش‌آموزی که قصد برگزاری اردوی دانش‌آموزی را دارند، می‌توانند متقاضی اردو باشند. سازمان‌ها، نهادها و مؤسسات عمومی دولتی و غیردولتی، در صورت انعقاد تفاهم‌نامه با آموزش و پرورش، می‌توانند در چارچوب تعهدات فی‌مابین، متقاضی اردو باشند.

عوامل اجرایی: عوامل اجرایی اردو شامل سرپرست، سرپرست مربی، مربی، مربی همراه، داور، نیروی خدماتی و کمک‌مربی ویژه همراه اردو هستند.

سرپرست: فردی است که مسئولیت اجرایی اردو را بر اساس شرایط و وظایف مندرج در دستورالعمل برگزاری اردو، در همه سطوح برگزاری (مدرسه‌ای و فرا مدرسه‌ای) بر عهده دارد. سرپرست در مسیر رفت و برگشت و برنامه‌های اردو همراه اردوست.

بیمه مسئولیت مدنی: تعهد بیمه‌گر در قبال خسارت‌های مالی و جانی وارده به دانش‌آموزان شرکت‌کننده در اردوها، فضاها و مکان‌های برگزاری اردوست که به سبب قصور عوامل اجرایی اردو وارد می‌شود و بر مبنای نظر مرجع قانونی ذی‌صلاح تعیین می‌شود.

اعزام‌کننده وسیله نقلیه: هر شرکت مسافربری معتبر و دارای مجوز قانونی که مطابق با ضوابط و مقررات دستورالعمل برگزاری اردو، سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای و پلیس راهنمایی و رانندگی نسبت به تأمین وسیله نقلیه اردو اقدام می‌کند.

انواع اردو

به‌منظور سهولت در برنامه‌ریزی و اجرا، اردوها از نظر مدت‌زمان برگزاری، موقعیت جغرافیایی، سطح برگزاری و موضوع شامل تقسیم‌هایی می‌شوند:

بر اساس مدت برگزاری، اردو به دو نوع یک‌روزه و چندروزه تقسیم می‌شود.

بر اساس موقعیت جغرافیایی به پنج نوع درون‌شهری، درون‌شهرستانی، برون‌شهرستانی (داخل استان)، برون‌استانی و برون‌مرزی تقسیم می‌شود.

بر اساس سطح برگزاری، اردوی مدرسه‌ای و فرامدرسه‌ای داریم. **اردوهای مدرسه‌ای** در محدوده شهر، با موافقت شورای مدرسه و در محدوده شهرستان و خارج از آن، علاوه بر موافقت شورای مدرسه، با موافقت اداره آموزش و پرورش محل تحصیل برگزار می‌شوند. **اردوهای فرامدرسه‌ای** انواعی هستند که برنامه‌ریزی و اجرای آن‌ها را سطوح سازمانی آموزش و پرورش شامل منطقه، شهرستان، استان و حوزه ستادی یا دستگاه‌ها و نهادهای متقاضی اردو، در چارچوب دستورالعمل برگزاری اردو، انجام می‌دهند.

موضوع‌های اردوهای دانش‌آموزی مطابق ساحت‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، عبارت‌اند از: ۱. تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ ۲. تربیت اجتماعی و سیاسی؛ ۳. تربیت بدنی و زیستی؛ ۴. تربیت زیبایی‌شناختی و هنری؛ ۵. تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و ۶. تربیت علمی و فناورانه. بخش مهمی از نظارت و مدیریت اردوهای دانش‌آموزی، از سطح مدرسه تا ستاد، تحت نظر اداره کل فرهنگی و هنری، اردوها و فضاهای پرورشی، طراحی و سیاست‌گذاری می‌شود و نظارت بر اجرای مطلوب و اثربخش اردوها و رعایت قوانین و مقررات، بر عهده معاونت پرورشی در تمام سطوح است. لذا در صورت رعایت نکردن ضوابط و هر موردی که ممکن است ایمنی سفر دانش‌آموزان را به مخاطره اندازد، مراجع گفته‌شده می‌توانند در هر مرحله از برگزاری یا ادامه اردو ممانعت به عمل آورند و سرپرست اردو به اجرای دستورات صریح فوق‌الذکر موظف است.

امنیت برنامه‌های اردویی

برای افزایش ضریب اطمینان و امنیت برنامه‌های اردویی و صیانت دانش‌آموزان و عوامل اجرایی از هرگونه آسیب و خطر احتمالی، رعایت این مقررات الزامی است: **بیمه اردو:** دانش‌آموزان و عوامل اجرایی اردو باید از بیمه حوادث و درمان برخوردار باشند. همچنین، متقاضی اردو موظف است نسبت به بیمه مسئولیت مدنی کلیه عوامل اجرایی اردو اقدام کند. **وسیله نقلیه مطمئن:** مسئولان برگزاری اردو

اهداف اردوگاه‌ها

۱. ساخت، نوسازی، توسعه و تجهیز اردوگاه بر اساس ضوابط و استانداردهای فنی و مهندسی، شرایط اقلیمی، اصول شهرسازی، هماهنگی با معیارها و ضوابط زیست‌محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، مقاوم و ایمن در برابر حوادث طبیعی و غیرطبیعی برای شکوفایی استعداد‌های فردی و گروهی دانش‌آموزان؛
۲. سامان‌دهی فضاهای کالبدی موجود برای استفاده بهینه از امکانات و منابع؛
۳. حفظ و نگهداری مطلوب و استفاده بهینه از اردوگاه‌ها به‌عنوان سرمایه‌های ملی؛
۴. ایجاد محیطی امن، سالم و با نشاط برای دستیابی دانش‌آموزان به شایستگی‌های لازم در ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت؛
۵. افزایش سرانه فضای تربیتی دانش‌آموزان در سهم سرانه پرورشی و اردوگاهی؛
۶. ایجاد زمینه و افزایش بهره‌وری در اردوگاه؛

سیاست‌های اجرایی

۱. توجه به نیازهای متنوع دانش‌آموزان در احداث، توسعه و تجهیز اردوگاه و بهره‌برداری از آن؛
۲. توجه به مکان‌یابی، طراحی، ساخت، توسعه و تجهیز اردوگاه، مبتنی بر نیازهای منطقه‌ای، تحولات جمعیتی و پراکنش اردوگاه‌ها، اصول و ضوابط هم‌جواری، ویژگی‌های محیطی و شعاع دسترسی؛
۳. توسعه فعالیت‌های اردوگاه‌ها بر اساس ساحت‌های تعلیم و تربیت؛
۴. سامان‌دهی و متناسب‌سازی اردوگاه‌ها با محوریت نیازهای فردی، اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های گروهی؛
۵. ایجاد و تقویت زیرساخت‌های فناورانه، هوشمندسازی و سامانه‌های پایش، برای ارائه خدمات به دانش‌آموزان و برقراری ارتباط شبکه‌ای اردوگاه‌ها؛
۶. تقویت تعامل اردوگاه‌ها با مدرسه‌ها و سایر مراکز آموزشی فرهنگی؛
۷. توسعه و ارتقای کیفیت فعالیت‌های اردوگاهی برای افزایش قابلیت‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان؛

شرایط و نحوه تأسیس

ضوابط، شاخص‌ها و استانداردهای طراحی، ساخت، توسعه و نگهداری اردوگاه در سطوح کشوری، استانی و منطقه‌ای، با تأکید بر اصول عام و کلی تعلیم و تربیت و رعایت اصول خاص ناظر بر زیرنظام تأمین فضا، تجهیزات

برای اخذ سرویس درستی، به شرکت‌ها و مؤسسات مسافری تحت پوشش سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای مراجعه و نسبت به عقد قرارداد همکاری با شرکت یا مؤسسه مسافری اقدام می‌کنند.

پیشگیری از حوادث: حرکت وسایل نقلیه اردویی در شب و شرایط آب و هوایی نامناسب ممنوع است. حرکت فقط در محدوده ساعت ۵ صبح تا ۲۳ شب مجاز است.

در صورت برگزاری اردو در کوه، دشت، جنگل و مراتع، حضور افراد مطلع و مجرب، و در استخر و دریا حضور نجات‌غریق الزامی است. برگزاری اردو در حاشیه‌های رودخانه‌های خروشان و عمیق، صخره‌ها و کوه‌های مرتفع، جاده‌ها و ریل قطار ممنوع است. همچنین شنا و آب‌تنی در رودخانه‌ها مطلقاً ممنوع است.

برای افزایش ضریب اطمینان در اردوهای چندروزه، در صورت وجود مسافت زیاد بین مبدأ و مقصد، هماهنگی با استان‌های بین‌راهی برای استراحت دانش‌آموزان الزامی است. در سفرهای برون‌شهری، با هماهنگی پلیس راه، ارائه آموزش‌های ایمنی سفر به سرپرست، سرپرست مربی، مربی و مربیان همراه، در مبدأ و قبل از اعزام، توصیه شده است.

در همین خصوص عوامل اجرایی اردو و شاغل در اردوگاه‌های دانش‌آموزی آموزش‌های تخصصی و کاربردی را به‌صورت مستمر گذرانده‌اند. همچنین، مسئول اردوگاه موظف است نسبت به ایمن‌سازی اردوگاه، قبل از حضور گروه‌های دانش‌آموزی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

اساسنامه اردوگاه‌های دانش‌آموزی

اردوگاه دانش‌آموزی به‌عنوان محیطی تربیتی و اثرگذار می‌تواند با ارائه برنامه‌ها و فعالیت‌های متنوع و خلق موقعیت‌های جدید یادگیری، متناسب با نیازهای فردی و جمعی دانش‌آموزان، زمینه دستیابی آنان را به اهداف ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت فراهم آورد. اساسنامه اردوگاه‌های دانش‌آموزی در جلسه ۹۹۶ شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۱۴ تصویب و توسط وزیر محترم آموزش و پرورش به سراسر کشور ابلاغ شده است. آنچه در ادامه می‌آید، بخشی از آن اساسنامه است:

تعریف اردوگاه دانش‌آموزی: اردوگاه دانش‌آموزی محیطی آموزشی تربیتی است که با مجوز رسمی آموزش و پرورش، در راستای تحقق اهداف ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت، برای تکمیل و تقویت فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مدرسه‌ها تأسیس می‌شود و در چارچوب ضوابط اساسنامه فعالیت می‌کند.

واگذاری و تغییر کاربری اردوگاه‌های دانش‌آموزی تحت هر شرایطی ممنوع است.

* **ارکان:** سیاست‌گذاری برای اجرا، برنامه‌ریزی و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های اردوگاه‌های دانش‌آموزی، از طریق این ارکان صورت می‌گیرد: ۱. شورای سیاست‌گذاری و نظارت مرکزی؛ ۲. شورای برنامه‌ریزی اردوگاه‌های استانی؛ ۳. شورای برنامه‌ریزی اردوگاه‌های منطقه‌ای؛ ۴. رئیس اردوگاه.

شرح وظایف ارکان

۱. تعیین استانداردها و شاخص‌های تأسیس و اداره اردوگاه‌های دانش‌آموزی در سطوح گوناگون؛
۲. سیاست‌گذاری و تعیین خط‌مشی کلی اردوگاه‌ها؛
۳. بررسی ضوابط درجه‌بندی اردوگاه‌ها، ساختار و تشکیلات سازمانی؛
۴. برنامه‌ریزی برای توسعه، استانداردسازی تجهیزات و نگهداری اردوگاه‌ها؛
۵. بررسی موانع و مشکلات اردوگاه‌ها در راستای مولدسازی، و تنوع‌بخشی به درآمدهای اختصاصی آن‌ها؛
۶. ارائه راهکارهای تأمین منابع و اعتبارات موردنیاز اردوگاه‌ها، علاوه بر بودجه سنواتی مصوب؛
۷. بررسی و تعیین تعرفه خدمات اردوگاه‌ها؛
۸. نظارت بر عملکرد اردوگاه‌ها و تعیین شاخص‌ها و ملاک‌های ارزیابی آن‌ها؛
۹. برنامه‌ریزی برای جلب مشارکت دستگاه‌ها، سازمان‌ها، نهادهای عمومی دولتی و غیردولتی، خیرین و مؤسسات خیریه در تأسیس و اداره اردوگاه‌ها.

نحوه پذیرش دانش‌آموزان

دانش‌آموزان دوره‌های تحصیلی می‌توانند در قالب برنامه‌ها و اردوهای دانش‌آموزی، در زمینه‌های دینی، آموزشی، فرهنگی اجتماعی، هنری، علمی، ادبی، ورزشی، فنی‌مهارتی، بهداشتی، مهارت‌های زندگی و سایر فعالیت‌های گروهی و اردویی و غنی‌سازی اوقات فراغت در طول سال تحصیلی و ایام تعطیل، از برنامه‌های متنوع اردوگاه استفاده کنند. اردوگاه موظف است با توجه به نیازهای دانش‌آموزان در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، معنوی، آموزشی، ورزشی و مهارتی، برنامه‌ها و فعالیت‌های خود را به‌گونه‌ای ایجاد و سامان‌دهی کند که ضمن پاسخ به نیاز دانش‌آموزان، بتواند به‌عنوان محیط تربیتی مطلوب و اثرگذار در تربیت دانش‌آموزان ایفای نقش کند.

و فناوری (معماری و شهرسازی، مدیریت فنی‌مهندسی، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، تأمین لوازم و تجهیزات تربیتی، فناوری ساخت و تأمین منابع مالی) توسط معاونت پرورشی و فرهنگی، با سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس و سایر معاونت‌ها تدوین شده است. اردوگاه دانش‌آموزی در سطوح کشوری، استانی و منطقه‌ای (شهرستان، منطقه یا ناحیه) به این شرح توسط وزارت آموزش و پرورش تأسیس می‌شود.

الف) اردوگاه کشوری با پیشنهاد معاونت پرورشی و فرهنگی و تصویب شورای سیاست‌گذاری و نظارت مرکزی تأسیس و زیر نظر مستقیم معاونت پرورشی و فرهنگی راه‌اندازی و اداره می‌شود.

ب) اردوگاه استانی با پیشنهاد مدیرکل آموزش و پرورش، تأیید شورای برنامه‌ریزی اردوگاه‌های استان و تصویب شورای آموزش و پرورش استان، در قالب برنامه‌ها و اعتبارات استانی، مطابق اساسنامه اردوگاه‌ها و سایر ضوابط و مقررات مربوط، تأسیس و اداره می‌شود.

ج) اردوگاه منطقه‌ای با پیشنهاد رئیس آموزش و پرورش منطقه، تأیید شورای برنامه‌ریزی اردوگاه‌های منطقه و تصویب شورای آموزش و پرورش شهرستان یا منطقه، در قالب برنامه‌ها و اعتبارات منطقه‌ای، مطابق اساسنامه اردوگاه‌ها و سایر ضوابط و مقررات مربوط، تأسیس و اداره می‌شود.

در اردوگاه‌های دانش‌آموزی باید امکان برگزاری اردوهای یک‌روزه و چندروزه، متناسب با ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت فراهم باشد.

برای ارائه خدمات به اردوهای دانش‌آموزی، بر اساس ساحت‌های تعلیم و تربیت، مربیان متخصص، توانمند، بانگیزه، علاقه‌مند، خوش‌ذوق و آشنا به اهداف و فعالیت‌های اردویی، بر اساس جنسیت دختران و پسران، در اردوگاه‌ها به کار گرفته می‌شوند.

برای ارتقا و به‌روزرسانی مهارت‌ها و توانمندی منابع انسانی اردوگاه‌ها، دوره‌های آموزشی لازم طراحی و اجرا می‌شوند. این دوره‌ها به‌صورت مستمر در طول سال تحصیلی، متناسب با نیازهای دانش‌آموزان، برگزار می‌شوند. به‌منظور اجرای فعالیت‌های متمرکز اردویی، در هر استان و منطقه، با اولویت مناطق محروم و کم‌برخوردار، باید حداقل یک اردوگاه در بهترین موقعیت جغرافیایی و فرهنگی، احداث و راه‌اندازی شود.

به‌منظور اجرای فعالیت‌های متمرکز اردویی، در هر استان و منطقه، با اولویت مناطق محروم و کم‌برخوردار، باید حداقل یک اردوگاه در بهترین موقعیت جغرافیایی و فرهنگی، احداث و راه‌اندازی شود

برای مشاهده دستورالعمل برگزاری اردو، زمینه را پوشش کنید